

OPIS DOBREJ PRAKTYKI

1. Dane dotyczące gminy/powiatu

nazwa inicjatywy	Radomski Budżet Obywatelski 2014
nazwa gminy/powiatu	Gmina Miasta Radomia
dokładny adres	26-600 Radom, ul. J. Kilińskiego 30
województwo	Mazowieckie
telefon	(48) 36 20 201
adres strony internetowej	www.radom.pl
faks	(48) 48 362 67 53
adres e-mail	prezydent@umradom.pl

2. Rodzaj(e) podjętych działań (zaznacz):

- kształtowanie efektywnych systemów konsultacji społecznych i udziału obywateli w formułowaniu strategii rozwoju i prowadzenia polityki lokalnej lub regionalnej;
- wprowadzanie nowatorskich form demokracji lokalnej;
- rozwijanie systemów kontroli i komunikacji społecznej, ze szczególnym podkreśleniem przejrzystości procesów decyzyjnych władz gminy lub powiatu;
- oryginalne formy aktywizacji działalności obywatelskich i współpracy z organizacjami pozarządowymi;
- formy działalności z podmiotami gospodarczymi i ich samorządami na rzecz wspólnoty obywatelskiej i lokalnego rozwoju;
- działania na rzecz wychowania obywatelskiego, w tym pozaszkolne inicjatywy edukacyjne, działania na rzecz młodych mieszkańców gminy lub powiatu;
- decentralizację realizacji zadań publicznych, drogą przekazywania jej organizacjom obywatelskim lub jednostkom bliższym obywateli;
- inne.....
.....

3. Przedmiot działalności

Radomski Budżet Obywatelski ma na celu zaangażowanie mieszkańców w proces zarządzania miastem oraz budowanie społeczeństwa obywatelskiego. Stanowi rodzaj konsultacji społecznych w sprawie wydatkowania części budżetu Gminy Miasta Radomia na wskazane przez mieszkańców propozycje zadań o charakterze lokalnym, które mieszczą się w jej kompetencjach. W ramach BO mieszkańcy mogą włączyć się osobiście w wybór tych inwestycji. Radom pierwszy w Polsce wprowadził głosowanie od 16 roku życia.

Kwota BO na 2014 r. wyniosła 3 000 000 zł. W roku 2015 będzie to już 4 200 000 zł.

4. Opis działań

Realizację Budżetu obywatelskiego w Radomiu zainicjowali mieszkańcy miasta oraz Prezydent Radomia. Główne cele jakie Prezydent postawił przed realizującymi budżet jednostkami oraz mieszkańcami są dwie: **zaangażowanie w proces zarządzania miastem oraz (a może przede wszystkim) budowanie społeczeństwa obywatelskiego**. W dobie „Internetu” zauważalne jest odejście od tradycyjnych form komunikacji i budowania relacji w społeczeństwie. Pierwszy proces konsultacji w Radomiu pokazał, że można zmieniać takie tendencje. **Miasto Radom jako pierwsze w Polsce wprowadzało Budżet Obywatelski poprzedzając go pełnymi konsultacjami z mieszkańcami**. Dzięki takiemu rozwiązaniu można było uniknąć wielu problemów, które dotyczyły wcześniej organizatorów w wielu miastach naszego kraju. Już na wstępnym etapie mieszkańcy stali się współodpowiedzialni za budżet partycypacyjny. **Jako pierwszy ośrodek w kraju ogłosiliśmy i wprowadziliśmy głosowanie od 16 roku życia**. Bardzo istotny jest fakt, że zasada ta nie dotyczy wyłącznie budżetu obywatelskiego ale także innych konsultacji prowadzonych w mieście. **Prezydent Miasta Radomia od początku**, mając na względzie ograniczenia prawne wynikające z obowiązujących przepisów, **gwarantował powagą swego urzędu wprowadzenie wygranych zadań do budżetu miasta na rok 2014**. Równocześnie jasno została określona kwota zarezerwowana na projekty (3 miliony złotych) oraz struktura jej podziału. **Radomskie rozwiązanie oparte jest o pięć obszarów typowo lokalnych oraz obszar ogólnomiejski**, który zakłada finansowanie zadań dotyczących wszystkich mieszkańców. Ciekawostką procesu jest fakt, że na konieczność zorganizowania obszaru dotyczącego całości miasta zwrócił uwagę 17-latek na jednym ze spotkań z Prezydentem miasta. Dzięki temu wniosek został wprowadzony do konstrukcji budżetu obywatelskiego. **Pierwsi w Polsce zaproponowaliśmy formę głosowania przy tzw. „urnach mobilnych”**. Głosowanie odbywało się przy urnie, która z upoważnionym pracownikiem urzędu docierała w różnorodne punkty miasta. Niejednokrotnie społeczności walczące o wygraną swojego projektu tworzyły pikniki, festyny lub inne wydarzenia po to aby zgromadzić przy urnie dużą ilość osób, które mogły głosować. Stało się to elementem budowania lokalnych wspólnot, które jednoczyli wspólny cel. Wiele z nich działa nadal wspierane przez Centra Aktywności Lokalnej i pracowników Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej. Podejmują na co dzień starania o poprawę życia w swojej „małej ojczyźnie”. Ważnym detailem budowania uczestnictwa mieszkańców w całości procesu jej jego długofalowość. Prezydent Radomia

podjął taką decyzję po ocenie bardzo dużego zaangażowania Radomian w konsultacje prowadzące do powstania radomskiego budżetu partycypacyjnego. Tym samym **partycypacja obywateli jest w Radomiu działaniem stałym, które pozwala na poszerzenie platformy dialogu.** Działania rządzących w tym zakresie sprzyjają równocześnie przejrzystości procesów decyzyjnych władz gminy. Uczestnikami procesu stali się dzięki takim rozwiązaniom wszyscy mieszkańcy Radomia. Szczególną grupą są młodzi ludzie pomiędzy 16 a 18 rokiem życia. Zostali oni włączeni w proces konsultacji oraz objęci akcją informacyjną i edukacyjną. Przedstawiciel Parlamentu Młodzieży został włączony do Zespołu opiniującego. Powołane przez Prezydenta **Centrum Komunikacji Społecznej** odpowiedzialne za przeprowadzenie konsultacji, ma pełnić przy Budżecie Obywatelskim rolę organizatora technicznego i wsparcia merytorycznego. **Założeniem docelowym jest bowiem przekazanie jak największych kompetencji obywatelom.** Od początku tego procesu jego twórcom przyświeca idea podkreślana przez wiele Organizacji Pozarządowych aby „Budżet Obywatelski” (partycypacyjny) był sprowadzony jak najbliżej OBYWATELA i jemu służył.

Przebieg i organizacja działań

Konsultacje społeczne tzw. Budżetu Obywatelskiego na rok 2014 trwały w Radomiu w dniach od 2 kwietnia do 30 sierpnia 2013 r.. Zostały wprowadzone zarządzeniem Nr 3541/2013 Prezydenta Miasta Radomia z dnia 7 marca 2013 roku, w sprawie przeprowadzenia konsultacji społecznych dotyczących tzw. Budżetu Obywatelskiego Miasta Radomia na 2014 rok. Konsultacje obejmowały teren całego miasta, a uczestniczyć w nim mogli wszyscy mieszkańcy miasta, którzy ukończyli 16 rok życia.

Konsultacje polegały na:

- 1) złożeniu przez mieszkańców Radomia propozycji ujęcia w budżecie projektów
- 2) dokonaniu przez mieszkańców Radomia wyboru projektów spośród określonych

w pkt 1 i zweryfikowanych uprzednio przez merytoryczne wydziały urzędu, jednostki miejskie i Zespół Opiniujący

Konsultacje trwały od 2 kwietnia 2013 roku do 30 sierpnia 2013 roku. Realizacja zadania obejmowała cztery etapy:

- **2 kwietnia - 17 maja 2013 roku** zgłaszanie projektów zadań do budżetu miasta na rok 2014
- **18 maja - 9 czerwca** weryfikacja projektów pod względem merytorycznym i finansowym przez podległe Prezydentowi wydziały i jednostki
- **10 czerwca - 30 sierpnia** głosowanie na projekty zadań, zweryfikowane pozytywnie do budżetu 2014 roku
- **1 - 30 września** liczenie głosów, podanie informacji o wynikach głosowania.

W pierwszym etapie odbywały się spotkania mieszkańców i młodzieży szkolnej z Prezydentem Miasta, według ustalonego harmonogramu. Przeprowadzono 7 spotkań z młodzieżą oraz 3 spotkania otwarte z mieszkańcami.

Podczas zgromadzeń Prezydent i pracownicy Centrum Komunikacji Społecznej wyjaśniali zasady, przebieg realizacji, istotę oraz znaczenie i korzyści dla każdego mieszkańca miasta z realizacji budżetu obywatelskiego. Równocześnie odbywały się otwarte spotkania z grupami społecznymi, zorganizowanymi (Centra Aktywizacji Lokalnej, szkoły, środowiska branżowe).

W okresie tym pracownicy Centrum Komunikacji Społecznej prowadzili akcję informacyjną, w różnych miejscach (przed Urzędem Miejskim ul. Żeromskiego, ul. Kilińskiego, Galeria „Słoneczna”) również w godzinach popołudniowych, docierając do szerokiej rzeszy mieszkańców Radomia.

W drugim etapie od 18 maja do 9 czerwca przekazano projekty do wstępnej weryfikacji Wydziałom i jednostkom merytorycznym, podległym Prezydentowi Miasta., celem ich sprawdzenia pod względem formalno-finansowym.

Następnie zweryfikowane pod względem merytoryczno - finansowym formularze, przekazano 12 członkom Zespołu Opiniującego, zgodnie z zapisem Zarządzenia 3541/2013.

Zespół obradował w dniach 24 maja i 4 czerwca, 2013 roku.

7 czerwca Prezydent podał do publicznej wiadomości ostateczną listę projektów zatwierdzonych przez jednostki merytoryczne oraz Zespół Opiniujący, zakwalifikowanych do głosowania, a także listę projektów odrzuconych wraz z uzasadnieniem, zasadę głosowania i listę miejsc, w których będzie można głosować.

Do Budżetu Obywatelskiego 2014 roku złożono ogółem	279 projektów
- negatywnie zaopiniowano i nie dopuszczono do głosowania,	151 projektów
- pozytywnie zaopiniowano i dopuszczono do głosowania	123 projekty
- z przyczyn formalnych odrzucono	3 projekty
- wycofane na własną prośbę	2 projekty

W dniach od 10 czerwca do 30 sierpnia przeprowadzono głosowanie na złożone projekty do tzw. Budżetu Obywatelskiego Miasta Radomia. Urny do głosowania na wnioski do Budżetu Obywatelskiego 2014 zostały zlokalizowane w 11 punktach, na terenie Radomia. Urny były dostępne w godzinach pracy od 8.00 do 19.00. Do dyspozycji mieszkańców były również tzw. urny mobilne. W dniach od 1 do 30 września zliczono punkty oddane na projekty do Budżetu Obywatelskiego miasta na rok 2014. **Spośród 123 poddanych pod głosowanie projektów ogółem, do realizacji w roku 2014 bezpośrednio przeszło 11 projektów.**

5. Uzyskane efekty

Pierwszy Budżet Obywatelski w Radomiu został oceniony bardzo wysoko przez wszystkich uczestników tego procesu i obserwatorów. Z pewnością na taki wynik miały duży wpływ konsultacje przeprowadzone na etapie jego tworzenia oraz zasięgnięcie opinii i skorzystanie z doświadczeń innych ośrodków wcześniej realizujących swoje projekty partycypacyjne. Jednak główną zaletą, która przeważała wydaje się skierowanie wszystkich działań na zbliżenie procesu partycypacji do pojedynczych mieszkańców. Nie bez znaczenia było ukazanie wartości proponowanych rozwiązań i realnego oddania części władzy przez rządzących miastem. Trzeba tu podkreślić konieczność dobrej współpracy na poziomie demokracji pośredniej i partycypacyjnej. Budżety obywatelskie zakładają bowiem działanie bezpośrednie, ale trzeba pamiętać, że za przyjęcie poszczególnych wydatków gmin odpowiada rada wybrana w wyborach. W obecnie obowiązującym prawie to ona ostatecznie zatwierdza decyzje, które zapadają w wyniku procesu partycypacji. W Radomiu udało się pozyskać dla idei radnych Rady Miejskiej, z których wielu angażowało się w działania lokalne na etapie tworzenia i głosowania Budżetu Obywatelskiego 2014. Z całą pewnością zwiększył się udział obywateli w realizacji zadań publicznych. Działalność gminy na rzecz dobra wspólnego, budowania kapitału społecznego poprzez współpracę władz, obywateli i organizacji pozarządowych wyraźnie nabrała nowego znaczenia. Proces zaplanowany w Radomiu pozwolił bowiem nie tylko na rozdysponowanie określonych środków i realizację zwycięskich projektów. Konkretnie rozwiązania w tym dopuszczenie dużej ilości wniosków pod głosowanie doprowadziły do zebrania obszernej wiedzy o potrzebach i priorytetach mieszkańców zarówno w przestrzeni ogólnomiejskiej, jak również w poszczególnych społecznościach lokalnych. Takie podejście ma cenną zaletę. Zarówno Prezydent, jak i Rada Miejska mogła spojrzeć z innej perspektywy na własne działania. Plany mogły ulec zmianom np. w zakresie ram czasowych. Inwestycje planowane za kilka, czy kilkanaście lat powstaną o wiele szybciej. Jednak podobną wiedzę mogły pozyskać także organizacje i zrzeszający się przy konkretnych projektach mieszkańcy. Wiedza oparta o skalę poparcia i uwagi zgłaszane do poszczególnych wniosków w przyszłości pomoże w jeszcze lepszym opracowaniu nowatorskich formy demokracji lokalnej i konsultacji społecznych oraz zwiększy częstotliwość korzystania z nich. Wieloletnia pomoc i aktywizacja działalności obywatelskich przynosi bardzo dobre efekty. Zauważalne są pozytywne implikacje powołania w Radomiu Centrum Organizacji Pozarządowych, którego następstwem było wzmocnienie współpracy z organizacjami pozarządowymi i podmiotami gospodarczymi, związkami wyznaniowymi na rzecz poprawy życia mieszkańców i lepszego funkcjonowania aglomeracji miasta Radomia. Wyjątkowo dobrze zostały przyjęte działania na rzecz wychowania obywatelskiego, w tym na rzecz młodych mieszkańców. Wspomniana wcześniej kampania promocyjno-informacyjna i zaproszenie do współdecydowania już szesnastolatków przyniosły bardzo dobry skutek. Można mieć nadzieję, że właśnie ci ludzie za kilka lat wezmą w swoje ręce przyszłość miasta. Zaszczepienie odpowiedzialności za wspólne sprawy wydaje się niezwykle ważne w kontekście problemów, które napotkali realizujący budżet urzędnicy i mieszkańcy.

Budżet Obywatelski wzmacnia także transparentność działań władz, a tym samym rozwija system kontroli i komunikacji społecznej, ze szczególnym podkreśleniem dialogu stron na każdym etapie tego procesu. Istotne jest, że kontrolowani nie czują presji, która zwykle ciąży na takim działaniu. Wynika to z obciążenia odpowiedzialnością także strony kontrolującej. Jest ona bowiem partnerem i czuje potrzebę udzielenia wszelkiej pomocy przy realizacji własnych pomysłów. To także stwarza możliwość na szersze obustronne otwarcie na inne działania i decyzje gdzie założenia kontrolne faktycznie wynikają z procesu komunikacji społecznej. W tym miejscu należy jeszcze raz podkreślić znaczenie rozwoju dialogu w Radomiu wzmocnione decyzją Prezydenta o powołaniu Centrum Komunikacji Społecznej.

6. Oszacowanie nakładów poniesionych na organizację i realizację projektu

W pierwszym roku funkcjonowania konsultacji dotyczących Budżetu Obywatelskiego bezpośrednie nakłady finansowe były bardzo niewielkie i obejmowały kwotę około 6 tysięcy złotych w większości związaną z promocją i logistyką oraz drukami. Samorząd nie sięgał na tym etapie po środki zewnętrzne. Użytkowanie pomieszczeń i urządzeń wiąże się z powołaniem Centrum Komunikacji Społecznej, które docelowo zatrudnia 5 osób łącznie z kierownikiem referatu. W ramach działań wewnętrznych Urzędu Miejskiego referat otrzymał jedno pomieszczenie i wyposażenie biurowe. Na stanie znajdują się 3 komputery stacjonarne i 2 przenośne oraz 1 urządzenie wielofunkcyjne z możliwością obsługi faksu. Nie dokonywano zakupów nowych urządzeń ponieważ decyzją Prezydenta Miasta Radomia zarówno kwestie osobowe, jak również wyposażenie zostały rozwiązane przy pomocy przesunięć wewnętrznych z innych wydziałów Urzędu. Można przyjąć, że nie generowały dodatkowych kosztów poza bieżącą obsługą techniczną. Największą wartością w kosztach był zdecydowanie czas pracy urzędników, którzy pracują w Centrum Komunikacji Społecznej. Wiąże się to zarówno z etapem promocji, jak również z etapem głosowania. **Innowacją radomskiego budżetu były tzw. urny mobilne.** Upoważniony pracownik uczestniczył na zaproszenie mieszkańców, stowarzyszeń na organizowanych otwartych spotkaniach lub był obecny przy ważnych wydarzeniach miejskich takich jak np. koncerty, z urną i kartami do głosowania. W ten sposób zagłosowała zdecydowana większość radomian. W okresie głosowania od 10 czerwca do 30 sierpnia zrealizowano co najmniej 85 takich wyjazdów wielokrotnie poza godzinami pracy urzędu np. w soboty i niedziele. Dodatkowo w okresie po zakończeniu głosowania ta sama grupa osób musiała dokonać zliczenia wyników, co również wiązało się z osobistym zaangażowaniem i częstymi nadgodzinami pracy.

7. Czy napotkali Państwo trudności, z którymi należało się zmierzyć, aby zrealizować projekt?

Największe trudności przy realizacji projektu wynikały i wynikają z podejścia do niego samych mieszkańców. Łatwo jest dokonać zgłoszenia do władz miasta konieczności zrealizowania inwestycji, podjęcia działań naprawczych lub realizacji określonych projektów. Trudno jednak jak się okazuje bezpośrednio zaangażować się w proces, który nas dotyczy. Niejednokrotnie po rozmowach z mieszkańcami nie otrzymywaliśmy spisanych wniosków

ponieważ brak było wiary w ich realizację, ale co ważniejsze w ich poparcie przez innych obywateli. Proces partycypacji wymaga nie tylko zgłoszenia projektu, lecz także jego zaprezentowania i przekonania innych do poparcia. Ta konieczność wzięcia odpowiedzialności wyraźnie wielu ludzi zniechęcała. Oczekiwali, że jeśli złożą formularz to równocześnie zobowiążą władze miasta do realizacji tego, co zostało zapisane. Dlatego pojawiły się też projekty, które mimo swoich ewidentnych wartości nie znalazły uznania w oczach głosujących. Główne błędy polegały tu na braku promocji i mało zrozumiałym nazewnictwie. Źle skonstruowany tytuł projektu powodował mniejsze zainteresowanie przy zapoznawaniu się z kartą do głosowania. Niezwykle istotna wydaje się być świadomość mieszkańców i pełne rozumienie idei takich konsultacji. Wiąże się to także z brakiem większej liczby spotkań, które są tworzone przez samych mieszkańców. W Radomiu zaledwie w 2 miejscach zorganizowano spotkania, których celem było wypracowanie ostatecznego stanowiska przed podaniem zgłoszeń do BO 2014. Brak było zatem szerokiej deliberacji. Mamy jednak nadzieję, że takie działania będą się rozwijać w miarę przekonywania się ludzi do realnych efektów budżetów obywatelskich.

8. Zalecenia dla innych jednostek samorządu terytorialnego zainteresowanych wdrożeniem projektu

Podstawową zasadą musi być pełna przejrzystość procedur. Konstruowanie założeń budżetu powinno opierać się o opinie mieszkańców. Każda gmina, powiat, województwo ma własną specyfikę i potrzeby. Jednocześnie należy uprościć wszystkie działania i dokumenty związane z budżetem obywatelskim. Muszą być przyjazne obywatelowi. Tworzenie jakichkolwiek ograniczeń, które zaburzają proces partycypacji niszczy jego założenia. Staje się on wyłącznie formą konsultacji władz co do wybranych projektów lub co gorsza jest niewiążącym nikogo zbiorem założeń, które w konsekwencji nie są realizowane. Takie działanie może skutecznie zniszczyć zaufanie obywateli i zaprzepaścić możliwości, które niesie ze sobą budżet obywatelski. Budżet partycypacyjny nie może być wprowadzany jednostronnie. Dotyczy to zarówno działań władz, jak również obywateli lub reprezentującej ich organizacji (mogą wymóc na władzach wprowadzenie BO bez wypracowania wspólnych działań). Kilka przykładów w naszym kraju wyraźnie wskazuje, że podstawą dla dobrego budżetu musi być ciągły proces jego doskonalenia i umacniania.

W tym miejscu należą się słowa uznania dla wszystkich mieszkańców Radomia oraz organizacji pozarządowych współtworzących radomskie standardy. Szczególne podziękowania za zrozumienie tej misji, kierujemy do radomskich mediów, które nieustannie wspierają Radomski Budżet Obywatelski. Cieszy forma współpracy, która zmusza do jeszcze większych wysiłków w celu poprawienia kolejnych edycji budżetu partycypacyjnego w Radomiu.

Serdecznie zapraszamy do współpracy.